

דמותו. תוך שמירה על הדר ועל אותנטיות.

וקרה גם שהתמהיל הזיק לעוז. פגע בכתיבתו. סיפור על אהבה וחושך הוא רומן ארוך (אולי ארוך מדי) ועם זאת הוא נמנע בעקשנות מחדירה אל האדם שהוא עוז ובמקום זאת עוסק בחיזוק דמותו של הסופר הישראלי עוז. זה רומן חושפני שלא חשף הרבה על האדם שכתב אותו, ובעצם משאירו חבוי. פה ושם בארץ ישראל הוא ספר נפלא, אך הריחוק של עוז ממושאי כתיבתו, שמר עליו בלתי נגוע, מרוחק – יפה וצודק. עמדת המראיין שלו בספר שיח לוחמים הופכת אותו למי שמחאתו כוללת הפניית לוחמים משדה הקרב של המלחמה אל שדה הקרב של המחאה.

וללא כל קשר לביקורת על כתיבתו, ספריו ודמותו של עוז – שבשל פעילותו במשך חמישה עשורים ויותר, יכולה זו להתפרש על עמודים אחדים – הוא יחסר לנו מאוד, ויותר מזה, תחסר לנו

מאוד דמות כשלו. גם קודמי בתפקיד הצופה לבית ישראל היו ממלכתיים אך העזו למחות ולהתעמת – ביאליק, אחד העם, אלתרמן וס. יוהר. אך לעוז היה ייחוד רב בשל בחירתו לפעול פוליטית בעקביות ובקבוצות שכמעט אף פעם לא היו אלה המובילות את הזרם הפוליטי המרכזי.

בעידן הפופוליסטי שבו אנו חיים, הממלכתיות הופכת נדירה, ובכל מקרה מונחת הפרדה חדשה בין הממלכתי למחאתי, כמו גם בין אהבת המדינה לבין ביקורת עליה, בין האפשרות

להביע עמדה לבין האפשרות לקחת חלק במסד. כמובן, מוצא העומד ליוצר שמבקש להביע עמדה מבלי לצאת מהעדר, הוא דרך ההתקרנפות. דרך ששלל יוצרים ישראלים נוקטים, צעירים וותיקים. עוז לא הלך בדרך זו ולא התקרנף. כיוצר צעיר התעמת עם בן-גוריון ועם אלתרמן, כסופר ותיק המשיך להביע את העמדות שהביע בנעוריו. הפופוליזם המתפשט משמעותו שאין מבוגר אחראי, אלא אוסף ילדים צעקנים האוחזים בכוח פוליטי, תקשורת, כלכלי או ספרותי רב. מהם ראשי מדינות, אחרים כותבים ידועים.

הממלכתיות היא אותה בגרות אבודה. אך בעוד שרבים ביקשו להראות לנו שהבגרות דורשת פשרות ולפיכך הכתמה של הערכיות – הצליח עמוס עוז במשימה הבלתי אפשרית להישאר יוצר משמעותי, אך גם מבוגר אחראי. בעידן שבו הבגרות מותקפת, השמאלנות מותקפת, הספרות דועכת, הממלכתיות היא נחלת העבר והמזיגה של כל אלו הופכת בלתי אפשרית – הלך לעולמו מי שהצליח, אולי בפעם האחרונה, למזג את כל אלה יחדיו.

◆

עמיר עקיבא סגל

הממלכתיות היא בגרות אבודה

לפני חמישה חודשים הלך לעולמו עמוס עוז, וכשהלך מאיתנו, הלכה גם דמותו; ושכמותה אין עוד במרחבי הספרות העברית. דמות של מבוגר אחראי, שלוקח חלק במחאה הערכית. בוגר אחראי וערכי.

מותו של עוז הוא גם מות דמותו של עוז – דמות ייחודית בציבוריות ובספרות הישראלית. דמות שנבנתה בשקדנות במשך שנות פעילותו הספרותית והפוליטית והיא שילוב של ממלכתי ומחאתי באדם אחד, שנולד טרם קום המדינה והתבגר עם התבגרותה.

זהו תמהיל המזוג משורות בקורות חייו של עוז, כמו זכייתו בפרס ישראל, חברותו באקדמיה ללשון העברית, היותו מועמד ישראלי לנובל מזה שנים (וזכייתו בשלל פרסים בעולם) וקשריו עם ראשי ממשלה בכלל ועם שמעון

פרס בפרט, כמו גם מעורבותו בשלל התארגנויות פוליטיות מן השמאל, ממרצ, דרך 'שלום עכשיו' או 'מוקד' ושל"י.

אך התמהיל הזה איננו רק גיוון בשורות קורות חייו של עוז; ואפילו לא מכלול הספרים שכתב או שבהם היה מעורב. סיפור על אהבה וחושך – האוטוביוגרפיה רחבת הידיים שכתב עוז היתה כלי בידיו לאישוש את דמותו בתור סופר לאומי אך דעתן; פה ושם בארץ ישראל שהפך את עוז למעין הלך-אלתרמני בישראל של שנת '82 – הלך שמנסה להבין את החברה הישראלית של אותה העת; שיח לוחמים שהיה שותף בעריכתו והפך להיות קולו של דור שהשתתף במלחמת ששת הימים וגם מסמך מחאה כנגד אותה המלחמה; סדרת המאמרים שבהם התווכח עם אלתרמן על גורל יהודה ושומרון לאחר מלחמת ששת הימים.

התמהיל בדמותו של עוז הוא השילוב המורכב שבין הסופר המוערך, הפעיל הפוליטי הדעתן, הבן המועדף של הספרות העברית, והשמאלן המושמץ, הכותב הממסדי המושמץ מצד אחר. וכל אלה תוך שמירה על אמינות אמירותיו, על אמינות

עמוס עוז על שער גל' מס' 1 של 'עתון 77', ינואר 1977